

*Стаття присвячена питанням становлення автолінгводидактики як окремої предметної галузі та практики самостійного оволодіння іноземною мовою. Розкрито етимологію терміну «автолінгводидактика», а також сутнісні ознаки позначуваного ним феномена. Обґрунтовується важливість формування в особистості індивідуальних ефективних стратегій самонавчання, що базуються на збалансованому розвитку мотиваційної та інструментальної складової відповідної діяльності.*

**Ключові слова:** автолінгводидактика, автодидактика, лінгводидактика, мотиваційне забезпечення, стратегії самонавчання.

*Статья посвящена вопросам становления автолингводидактики как отдельной предметной области и практики самостоятельного овладения иностранным языком. Раскрыта этимология термина «автолингводидактика», а также сущностные признаки феномена, который им определяется. Обосновывается необходимость формирования у личности индивидуальных самообразовательных стратегий на основе сбалансированного развития мотивационной и инструментальной составляющей соответствующей деятельности.*

**Ключевые слова:** автолингводидактика, автодидактика, лингводидактика, мотивационное обеспечение, самообразовательные стратегии.

*Some issues related to establishing autolinguodidactics as a separate subject area and practice of foreign language self-training are considered in the article. Revealed are the etymology of the term «autolinguodidactics» and essential features of the relevant phenomenon denoted by it. The importance of building up individual self-training strategies based on the balanced development of both motivational and instrumental components of the relevant activity is substantiated.*

**Keywords:** autolinguodidactics, autodidactics, linguodidactics, motivational support, self-training strategies.

УДК 371.13;94(477.43/.44) «18/19»

Т.П. Зузяк  
м. Вінниця, Україна

## ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ В ДУХОВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ПОДІЛЛЯ

**Постановка проблеми.** Сучасний період розвитку школи і педагогіки України, гуманізація і демократизація освіти обумовлюють необхідність звернення до досвіду минулого, ретроспективного вивчення та узагальнення історичних педагогічних теорій. Вчителю як нікому іншому повинні бути притаманні глибокі наукові знання, здатність до прийняття творчих рішень, готовність до постійної самоосвіти, висока громадянська відповідальність за результатом своєї діяльності. Збільшений інтерес до минулого ставить перед історією педагогіки завдання більш глибокого вивчення і узагальнення педагогічної спадщини кожного народу, що відображає його багатовікові правові традиції, звичаї виховання. Розвиток педагогічної освіти в духовних навчальних закладах освіти Поділля відбувався в умовах глобальних соціально-політичних і національних протиріч, розв'язання яких напряму залежало від реформаційних процесів, здійснюваних Російською Імперією у зазначений період.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Серед сучасних наукових доробків немає чіткого висвітлення особливостей становлення вчителя в духовних закладах освіти Поділля в історичній ретроспективі, а історія педагогічної освіти Поділля в науковій літературі розглядалась переважно в контексті історії педагогіки України (Л. Артемова, О. Бабіна, Л. Медвідь, А. Левківський, І. Кучинська). На цю проблему частково звернули увагу й сучасні історики (І. Сесак, Л. Анохіна, Б. Хіхляч, О. Вороліс, М. Вороліс та інші). Історичні обриси розвитку педагогічної освіти й загальнопедагогічної та професійної підготовки майбутніх учителів, зокрема, що становлять значний інтерес для нашого дослідження розглянуті в працях Н. Дем'яненко, Н. Дічек, С. Сірополка, М. Ярмаченка, та інших.

**Мета статті** полягає у висвітленні підготовки вчителя в духовних навчальних закладах освіти Поділля.

**Виклад основного матеріалу.** Духовні навчальні заклади — навчальні заклади християнської цивілізації. Що однаково присутні в історії католиків, православних і

протестантів. В Давній Русі школи існували при церквах та монастирях, освіта в них несла виключно релігійний характер. На Поділлі православні семінарії поширюються в XVIII ст. У 1797 р. в Шаргороді була відкрита Подільська семінарія. Перші керівники і учителі в семінарії були вихованцями Київської академії. Усіх учителів на початку роботи академії було 9, студентів біля 160 чоловік. У 1802 році було відкрито нові класи: поетичний, риторичний і філософський, число вихованців семінарії зросло до 625. В цьому ж році семінарія вперше відправила двох своїх вихованців із риторичного класу на навчання до Київської семінарії для підготовки їх до вчительської діяльності. В цьому ж році було відкрито богословський клас [1, с. 19]. Подільська семінарія в навчальному відношенні була облаштована на зразок Київської академії. Класи поділялись і називались так, як і в Київській духовній академії. Після переходу Подільської духовної семінарії у Кам'янець (1806), у класах колишньої семінарії працювали духовне училище і духовна школа. Шаргородське духовне училище проіснувало аж до 1893 року і було переведене у Тиврів [1, с. 33]. В 1814 році було відкрито ще одне духовне училище в Привороті (тепер с. Подільське Хмельницької області) [2, с. 30]. Слід зазначити, що після приєднання Поділля до Росії, Російська імперія корегувала освітні реформи на Поділлі. В 1808 році згідно з «докладом про удосконалення духовних училищ», всі духовні навчальні заклади передбачалось розділити на чотири розряди: 1) духовні академії для вищої духовної освіти майбутніх священослужителів, а також для вчителів духовно-навчальних закладів; 2) духовні семінарії з середнім курсом для приготування священників; 3) училища земські — для приготування в семінарії і взагалі для нижчої освіти; 4) училища приходські, для розповсюдження однічної освіти в селах. Всі єпархії Росії були поділені на чотири духовно-учбових округа, кожний під веденням своєї духовної академії.

На Поділлі в середині XIX ст. найпоширенішим видом духовного навчального закладу була недільна школа (катехітична школа, парафіяльна школа). В 1858-61 р. відомий хірург М.І. Пирогов (1810-1881) був попечителем Київської навчальної округи (до якої входила Подільська губернія) і підтримував прогресивні починання в педагогічній справі [3, с. 448]. Щоб з'ясувати стан освіти, він відвідував учбові заклади, знайомився з побутом учнів та учителів, відвідував уроки, брав участь у засіданнях педагогічних рад. З метою поліпшення рівня навчання Пирогов рекомендує учителям обмінюватись досвідом роботи, вивчати кращий з них, дає безпосередньо накази і поради в циркулярах [4, с. 172]. Був прихильником та опікуном недільних шкіл, де визнавав потребу навчання українською мовою, прихильно ставився до ідей М. Драгоманова [5, с. 447]. М. Драгоманов в свою чергу згадує про Тимчасову педагогічну школу (м. Київ). Організував ТППШ міністр Головін на кошти, що їх виділив цар. У ТППШ приймали учнів, які мали певні знання. Щоб виховати з них учителів народних шкіл, а потім заснувати народну освіту й у такий спосіб паралізувати політичні впливи в Київській, Волинській і Подільській губерніях [4, с. 445]. У 1859 році М.І. Пирогов, як попечитель Київського учбового округу, дає офіційний дозвіл на відкриття недільних шкіл і забезпечує практичну допомогу для їх створення. У листі до міністра освіти він писав: «Беручи до уваги користь недільних шкіл для дітей трудового класу, які не мають ні часу, ні грошей, я дозволив... студентам відкрити недільну школу для хлопчиків». Перша недільна школа була відкрита 11 жовтня 1859 року в приміщенні Києво-Подільського повітового дворянського училища. У ній навчалось понад сто учнів віком від семи до тридцяти років. Заняття проводились у недільні та святкові дні. Особливістю їх було не тільки те, що учні навчалися там безкоштовно, а й те, що вчителі працювали добровільно. В основному це були студенти Київського університету, серед них М. Старицький, М. Драгоманов, А. Свидницький, К. Шейковські, В. Португалов ін [6]. Значний інтерес до діяльності недільних шкіл виявив видатний український поет Тарас Шевченко. Він покладав на них великі надії, як на один із головних навчальних закладів для народу, цікавився їх роботою, надавав їм матеріальну допомогу. Шевченко висунув ідею створення відповідних підручників з різних галузей знань, які б не обмежувалися лише навчанням елементарної грамоти, а й давали б знання з природничих і гуманітарних наук. Спеціально для недільних шкіл поет написав і за власний рахунок видав «Буквар южнорусский» [7, с. 276]. В 1867-69 р.р. духовно-учбові округи були відмінені,

адміністративна влада академій по відношенню до семінарій і семінарій по відношенню до духовних училищ знищена. Для управління всіма духовними навчальними закладами був створений комітет при Синоді.

В 1884 р. устав і штати духовних навчальних закладів знову піддалися новому перегляду. Становище вчителів церковно-приходських шкіл на Поділлі було жалюгідним. Багато учителів церковно-приходських шкіл не мали педагогічної підготовки. Навчання було незадовільним. З кінця 60-х років кількість церковно-приходських шкіл поступово зменшувалася за браком відповідних умов для існування. На Поділлі число шкіл знизилось у 1882/83 навчальному році до 756. [8, с.73] Сутність положення 1884 року зводилось до повної передачі церковних шкіл у руки духовенства. Матеріальна бідність церковної школи на Східному Поділлі особливо тяжко відгукується на положенні вчителя. Як зазначає О. Лотоцький «підготовлених вчителів в церковних школах Поділля нараховувалось – 721, непідготовлених – 732, тобто перших – 49 %, останніх – 51 %. Лиця з середньою і спеціально-педагогічною освітою дивляться на проходження вчительської діяльності, як на тимчасове положення, з якого намагаються швидше вийти шляхом переведення на іншу службу. Непідготовлені вчителі не йдуть в грамоті далі своїх учнів [8, с. 73]. Таким чином, більше половини вчителів не підготовлені до вчительської діяльності. Після 1884 року настало помітне збільшення числа церковно-приходських шкіл. Варто зауважити, що жіночі духовні єпархіальні училища готували кадри для начальних сільських шкіл. В 1900 році при цих учбових закладах були створені педагогічні класи для підготовки вчительок церковно-приходських шкіл [9, с. 17].

На 1891 рік на Поділлі знаходяться наступні духовні навчальні заклади освіти: духовна семінарія, 4 чотирикласних чоловічих духовних училища (Каменецьке, Приворотське, Тульчинське, Шаргородське), 2 жіночих духовних училища (Каменецьке, Тульчинське). Контингент викладачів Подільської духовної семінарії складався переважно з молодих людей – віком молодше 30 років (4), від 30 до 40(10), а люди зрілого віку від 40 до 50 (3) і старшого віку від 50 до 60(1). Майже всі викладачі з вищою богословською освітою, а саме 10 из них отримали освіту в Київській духовній академії, 4 – в Санкт-Петербурзькій, 3 – в Московській і 2 отримали університетську освіту (в Київському і Новоросійському). З усього числа викладачів (34) 4 чоловічих духовних училищ в віці молодше 30(10) і від 30 до 40 (18), в віці старше 40 (от 40 до 50-1, от 50 до 60-1, от 60-70-1) [10].

**Висновки.** Становлення і розвиток педагогічної освіти на Поділлі відбувалися в єдиному історико-освітньому процесі країни. З середини XIX ст. реформування в сфері педагогічної освіти, побудова нової освітньої мережі була обумовлена потребами капіталістичного розвитку господарства. Відміна кріпосного права в Російській імперії теж посприяла подальшому поштовху до розвитку педагогічної освіти в її окраїнах, в тому числі і на Поділлі. Освіта перетворювалась урядом в один із засобів політичного впливу царизму на підтримку його курсу щодо русифікації краю, а також виступала однією з форм національного гноблення населення Поділля. У цілому, як показує проведене дослідження з духовних навчальних закладів протягом XIX ст. виділялась Кам'янець-Подільська духовна семінарія, а також Тульчинське жіноче єпархіальне училище (60-ті роки XIX ст.) Однак, під впливом соціально-економічних зрушень, що відбувались в Подільській губернії у кінці XIX зростає кількість духовних навчальних закладів. Духовна освіта сприяла розвиткові науки, культури, поезії, драматичного театру (інтермедії з інтерлюдіями) тощо. Причетні до цього такі особи як Сковорода Григорій Савич, Величковський Іван, Почаський Софроній та інші.

### Література:

1. Нагребецький А. Н. Шлях крізь віки. Нариси історії навчальних закладів Шаргородщини / А.Н.Нагребецький. - Вінниця : Вид. Балюк І. Б., 2006. – 464 с.
2. Лисий А. К. Нариси історії Подільської (Вінницько-Брацлавської) Єпархії. 1795-1995 / А.К. Лисий. – Вінниця : [б. и.], 1995. – 120 с.
3. Попович М. Нарис історії культури України/ М.Попович. – К., 1998. – 728 с.: іл..

4. Голобородько В.М. До питання про науково-педагогічну діяльність М.І. Пирогова./ В.М. Голобородько // Матеріали ІІ наук.- практ. конференції, м. Хмельницький. – 1993.– с.173.
5. Мацько С. Розвиток української освіти 19ст. крізь призму ідей Михайла Драгоманова/ С.Мацько //Педагогічний дискурс : зб. наук. праць / гол. ред. І. М. Шоробура. - Хмельницький : ХГПА, 2013. – Вип.15. – 799 с.
6. Добролюбов Н. А. О значении авторитета в воспитании (Мысли по поводу «Вопросов жизни» г. Пирогова) // Собр. соч.: В 9 т. – М., 1961. – Т.1. – С. 493-514.
7. Лист попечителя Київського учбового округу М.І. Пирогову від 13 жовтня 1859 р. міністру народної освіти про відкриття недільної школи в Києві// ЦДІА України. - Ф.707. – Оп.25.-Спр.352. – Арк.11.
8. Лотоцкий А. Народное образование в Подольи в его прошлом и настоящем / А. Лотоцкий // Образование. – 1899. – № 4. – С. 73.
9. Смирнов В.И. Педагогическое образование в России конца – начала вв./ В.И. Смирнов//Педагогика – 2002. – № 5. – С. 17-21.
10. Труды Подольского епархиального историко- статистического комитета / под ред. Н.И. Яворовского, Е.И.Сецинского. – Каменец Подольск: Тип. Под. губ. правл., 1893. – Вып. 6. – XII, 560, 76 с.

*В статті аналізуються історія та розвиток педагогічної освіти на Поділлі в духовних навчальних закладах освіти другої половини XVIII-XIX століть, які прямим чином залежали від реформаційних процесів, здійснених Росією у зазначений період. В статті аналізуються особливості професійної підготовки вчителя в історичному поступі на території Поділля. Доведено, що стан педагогічної освіти на Поділлі був яскравою ілюстрацією суті політики російського уряду в галузі освіти.*

**Ключові слова:** Поділля, педагогічна освіта, Російський уряд, духовна семінарія, недільна школа.

*В статье анализируются история и развитие педагогического образования на Подолье в духовных учебных заведениях второй половины XVIII-XIX веков, которые прямым образом зависели от процессов реформирования, осуществленных Россией в указанный период. В статье анализируются особенности профессиональной подготовки учителя в историческом развитии на территории Подолья. Доказано, что состояние педагогического образования на Подолье был яркой иллюстрацией сути политики русского правительства в области образования.*

**Ключевые слова:** Подолье, педагогическое образование, духовная семинария, воскресная школа.

УДК 371.214.114

О.Ю. Пінаєва, Ю.М. Федик, О.М. Кармазіна  
м. Вінниця, Україна

## АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Постановка проблеми.** Сучасна освіта покликана бути важелем трансформації суспільства і відіграє важливу роль. Гуманізація у поєднанні з бурхливим науково-технічним розвитком зумовлюють необхідність перегляду всіх компонентів навчально-виховного процесу в ВНЗ, вимагають зміни стосунків педагогів і студентів, передбачають взаєморозуміння й довіру в усіх видах їх суспільної діяльності.

Використання засобів навчання нового покоління у професійно-практичній підготовці не вимагає від вчителя технологій значної позафахової підготовки, тобто вимоги до підготовки не перевищують компетенцій, які достатньо мати при використанні звичайних технічних засобів навчання. Ефективність сучасних мультимедійних засобів навчання, яка визначається їх інтерактивністю, мобільністю, багатофункціональністю значно перевищує ефективність традиційних технічних засобів навчання.

Найголовніше, про що не слід забувати: позитивні властивості засобів нових інформаційних технологій навчання можуть виявлятися тільки тоді, коли вони органічно поєднуються з традиційними засобами, органічно вписуються у існуючі організаційні форми навчання, доповнюючи систему засобів навчання.